

Svazek České divadlo VI je posledním svazkem řady České divadlo ve Spisech Jana Nerudy, vydávaných v Knihovně klasiků. Tvoří jej *Divadelní táčky*, obsahující divadelní fejetony psané ve formě vypravování herců, hereček, operních pěvců a zpěvaček, případně dirigentů, překladatelů a vydavatelů dramatické literatury, správních činitelů, spolupracovníků a přátel divadla. Všechny tyto osoby a osobnosti, údajní autoři fejetonů, byly Nerudou, jak z textu vyplývá, vyzvány k napsání osobní vzpomínky či životního zážitku. Jejich příspěvky pak byly Nerudou zredigovány, po nerudovsku osobitě a svérázně opraveny a upraveny, takže oprávněně mohou býti řazeny mezi práce Nerudovy.

Všechny fejetony ve svazku otištěné, uvedené vstupní Nerudovou statí *Činoherní recenzent* Δ *praví*, byly uveřejňovány v Národních listech v r. 1880 (od 10. ledna do 28. prosince) a v r. 1881 (od 4. ledna do 17. března). Svazek obsahuje celkem 53 fejetonů. Z nich 32 fejetonů bylo ještě za života Nerudova shrnuto v knihu pod názvem *Divadelní táčky. Uvádí a svádí* Δ . *Večer první* a vydáno u Dr. Grégra a F. Dattla v Praze r. 1881. K těmto 32 fejetonům přiřadil později vydavatel Karel Rožek *Dodatky k Prvnímu večeru Divadelních táček*; je to dalších 11 fejetonů stejného charakteru, otiskovaných v Národních listech v r. 1881 (od 6. ledna do 17. března). Takto rozšířené *Divadelní táčky* byly vydány K. Rožkem u F. Topiče v r. 1912 jako XXXV. sv. Nerudových Sebraných spisů. Naše vydání této podoby knihy *Divadelní táčky* je tedy druhé.

Ve vlastním oddíle *Divadelních táček* bylo ponecháno řazení provedené Nerudou. Dodatečně přiřazený oddíl *Dodatků* byl uspořádán chronologicky.

Základem našeho vydání je kniha *Divadelní táčky*, publikovaná ještě za života Nerudova, u *Dodatků* otisky fejetonů v Národních listech. Rozdíl mezi zněním *Divadelních táček* v časopise a v knižním vydání uvádíme dále v různě, přičemž na prvním místě citujeme text, který tiskneme, na druhém místě znění v Národních listech, a připojujeme i datum časopiseckého otisku:

Str. 9 12. 10. 1880 — 2 recenzent Δ *praví*] recenzent *praví*; 3 Čtvrt století] Δ Čtvrt století; 12 vstoupiti] vstoupit; *pod čarou v NL ještě poznámka*: Zahajujeme zde řadu fejetonů divadelních. Vlastně mozaiku drobných povídek a zpráv, anekdot a událostí — delších i kratších, veselých i opravdových, již historických i časově nových, vesměs ale majících vztah k dějům českého divadla a k osobnostem jakkoli s ním spojeným. Nemá to

být pouhé jen Decamerone *personálu* českého divadla pražského. Jeť známa tklivá i bohatá historie české divadelní Múzy, a je tedy zcela pochopitelno, že obecnstvo naše zajímají nejen osobnosti nyní umělecky činné, nýbrž že je zajímá *vše*, co kdy s důležitým tím ústavem souviselo nebo dodnes souvisí, celá přítomnost i vše, co stav nynější během mnohých desítiletí připravovalo a k němu přispívalo. — „Mozaikou“ budou i tyto fejetony naše: dávné s dnešním, osobní s všeobecným, pražské s venkovským, veřejné se soukromým bude se střídat, jak se nám právě namane. Nebudou tu vyprávět jen činní členové divadla pražského a společností venkovských, nýbrž také diletanti, dramatičtí spisovatelé, divadelní recenzenti, pamětníci, kdokoli. — Zajisté je doba nynější našemu fejetonnímu podniku zcela přízniva a interes obecnstva o věci divadelní právě co nejživější. A přiznáváme se, že článků svých chcem zároveň použít k tomu, abychom interes ten udrželi a možno-li ještě zvýšili: na prospěch dobudování divadla Národního a zajištění osudů jeho příštích.—; **12** 8. 1. 1881 — II] XXXIII; 2 Pan J. L. Turnovský] Kronikář; 25 a někdy] jakož někdy; **14**, 13 ve vlasteneckém] ve vlastenském; 20 byl dostatek] bylo dostatek; **16**, 19 opravy] opravu; 25 divadla] *v NL připojena šifra T.*; **17** 13. 10. 1880 — III] II; 3 pan Boleslav Jablonský] Boleslav Jablonský; **18**, 22 filologie] filologii; filosofie] filosofii; fyzika] fyziku; 23 historie] historii; botanika, zoologie a mineralogie] botaniku, zoologii a mineralogii; **19**, 3 Vesnu] Vesna; 6 Život divadelní soustředil se] Život divadelní pak se soustředil; **20**, 9 Žižkův meč] Hadrián z Římsů; 37 naučným] naučným; **22** 7. 12. 1880 — IV] XXI; 8 myšlenky] myšlenky; **23**, 11 několik dopisů] několik ještě dopisů; **24**, 32 činnosti] součinnosti; **25**, 9 ani představenstvo] ani ředitelstvo; 17 Výtečný...] *v NL odstavec*; 24 zanikly hry české] zanikly úplně hry české; **26**, 3 J. Maýrovi] J. N. Maýrovi; 8 s neunavnou horlivostí] s neunavenou horlivostí; 9 nehoda] náhoda; 14 při provozování] při provozování; 27 vlasteneckou] vlastenskou; 28 tohoto koncertu] toho koncertu; **28** 19. 10. 1880 — V] III; 18 jako rek] jakoby rek; **29**, 15 všimnul] všimnul; 27 nevydržel to však nikdy] ale nevydržel to nikdy; 30 výdatně pomáhal] vydatně pomáhal; **30**, 26 na procházkách] po procházkách; **31**, 20 hru v divadle!] hru v divadle.; 29 navštívil] navštívil; **32** 23., 24. a 25. 11. 1880 — VI] XVII; 30 nápadně krátké] nápadně krátké; **36**, 25 veliký] velký; 26 jako by se jen u našeho stolu] jako by se byl jen u našeho stolu; **37**, 7 rozličné] rozličné; 18 k bezmyšlenkovému] k bezmyšlenkovému; **38**, 9 sahám] sáhám; **41**, 21 myšlenek] myšlenek; **42**, 13 myšlenky] myšlenky; **45** 20. 11. 1880 — VII] XVI; 8 a 30 ředitelem] řiditelem; **46**, 33 Marinka] Mária; **47**, 2 vštípena] vštípena; 14 Vždyť ani Jan Hus] Vždyť i Jan Hus; 28 posavadní] posavadní; **48** 9. 11. 1880 — VIII] IX; 3 pan Ferdinand Čenský] Ferdinand Čenský; **50**, 23 ve všech prostorách] ve všech prostorech; **52** 10. 11. 1880 — IX] X; 12 honem] honem-honem; 15 k další] k další; **53**, 17 z nejbližších stanic vystoupí, avšak nadarmo.] z nejbližších stanic snad vystoupí. Avšak nadarmo; 28 tělesná] tělesní; **55** 16. 11. 1880 — X] XIII; **56**, 27 že tedy musí něco] že tedy něco musí; 31 Co jest to „hezké“ ?]

Co je to „hezké“?; **57**, 6 někomu jinému.] někomu jinému!; **8** Dostavník přijel.] Dostavník přijel!; **13** Pistoriusova.] Pistoriusova!; **17** rozloučiti] rozloučit; **59** 1. 12. 1880 — XI] XX; **62** 26. 10. 1880 — XII] VI; **5** z olomúckého] z olomuckého; **64**, 32 začali] začli; **65**, 16 olomúcký] olomoucký; **66** 20. 10. 1880 — XIII] IV; **29** věděla rady. Vypůjčila] věděla rady a vypůjčila; **67**, 2 do velkého] do velikého; **68** 30. 11. 1880 — XIV] XVIII; **70**, 1 vyniká jeden] vyniká hlavně jeden; **71** 1. 12. 1880 — XV] XIX; **72**, 9 tenkrát] tenkrát; **74** 6. 1. 1881 — XVI] XXXII; **8** a byla tedy právě] a byla právě tedy; **77** 8. 12. 1880 — XVII] XXIII; **80** 14. a 16. 12. 1880 — XVIII] XXV; **3** Jak krásná] Jak krásna; **10** Budu vypravovat. —] Budu vypravovat! —; **81**, 38 nelitostná] nelitostná; **82**, 4 v očích] v očích jejích; **83**, 9 slyšet bylo] slyšeti bylo; **84**, 14 ucházeli se o mou ruku] ucházeli se tu o mou ruku; **31** na určité místo] na obvyklé místo; **85**, 2 ne více] ne víc; **2** býti] být; **86**, 13 otevřela] odevřela; **15** „Konečně!] *v NL bez odstavce*; **87**, 3 Jak krásná] Jak krásna; **88** 13. 11. 1880 — XIX] XII; **31** originálního] originelního; **89**, 14 v Braniborích] v Braniborech; **90**, 27 českou operu] českou zpěvohru; **36** moje překvapení] mé překvapení; **37** s kterým bych byl si přál jíti] s kterým bych byl přál si jíti; **91**, 2 cizím] našim; **6** instrumentací] instrumentaci; **20** než Smetanova] nežli Smetanova; **23** z matematiky zaznamenal] z matematiky tam zaznamenal; **26** mohútnosti] mohutnosti; **93** 17. 11. 1880 — XX] XIV; **5** z omrzelosti] z rozmrzelosti; **26** na veškeru strast] na veškerou strast; **94**, 3 takže si dnes věru na ni] takže si dnes na ni věru; **7** vystoupila] vystoupila; **95** 17. 11. 1880 — XXI] XV; **97**, 1 do oblekárny] do oblekárny; **8** vše odpuštěno.] vše odpuštěno. — Po letech setkala jsem se opět se svou přítelkyní v Praze. Přišla mne pozdravit, jedouc na svých cestách právě Prahou. — Bylo to navečer a právě v den mé benefice. V garderobě mne Stázi už oblíkala, tu moje přítelkyně, spatřivši dlouhou moji vlečku, mimovolně si vzpomněla opět na tehdejší událost na jevišti oděském. Doložila: „Kdybych svého času vlastníma očima nebyla spatřila, jak nebohý Šuft do moře *spadl*“ — ona pevně věří v mou nevinnost dodnes —, „vsadila bych se, že jsem jej právě teď za soumraku viděla zde před divadlem, zrzavého a kulhavého, zcela v staré té jeho podobě. Ještě mne překvapilo, že tak volně a bez náhubku před divadlem choditi smí...“ — Vtom však dáno již třetí znamení, slyším klepání na dveře garderoby a Křtínův hlas se ozve: „Pro-o- -osím, dámy, za-a-a-číná se.“ — V rychlosti jsme si stiskly ruce, já pak spěchala na jeviště hráti hraběnku z Autrealů v Scribově Ženském boji.; **98** 4. 1. 1881 — XXII] XXIX; **5** stará] stara; **32** ředitel] řiditel; **99**, 10 Vůbec jsem byla po celý večer] Vůbec jsem po celý večer byla; **18** připomínati jen okamžiky světlé] připomínati okamžiky jen světlé; **100** 5. 1. 1881 — XXIII] XXX; **3** rozená] roz.; **10** neráda] nerada; **102**, 2 Julie Pospíšilová] paní Julie Pospíšilová; **11** radostí úplně zřící] radostí zřící; **103**, 1 ovšem neráda;] ovšem nerada; **10** po namáhavé] po namahavé; **32** namáháním] namaháním; **105**, 1 na dveře] na dveře; **2** dveře] dveře; **106** 8. 12. 1880 — XXIV] XXII; **22** svého engagementu] svého enga-

gementu; **107**, 1 návěstních] návěstních; jmeno] jméno; 4 musil přece jen zpívat; po Lindě] musil přece jen zpívat, po Lindě; 13 zasedl jsem] zasednul jsem; 21 nedýchaje] nedychaje; 23 jmeno] jméno; 31 úsudky... nečinily nijak na něho] úsudky... nečinily nějak na něho; **108** 20. 10. 1880 — XXV] V; 15 engagement] engagement; **109**, 18 Hrdina se dlužil] Hrdina si dlužil; **110**, 3 býti] být; **111** 28. 12. 1880 — 12 na hraní nebylo] na hraní divadla nebylo; **112**, 32 Hlídač nejzuřivějšího druhu] *v NL odstavec*; **114** 10. 11. 1880 — XXVII] XI; **115** 28. 12. 1880 — XXVIII] XXVII; 4 ano byl jsem] ano — byl jsem; **117** 8. 12. 1880 — XXIX] XXIV; **118** 4. 1. 1881 — XXX] XXVIII; 27 Jakž mi srdce] Jakž mi tu srdce; **121** 28. 10. 1880 — XXXI] VII; **122**, 36 již úplně rozebráno] již rozebráno; **123**, 38 než sem člověk dojde] než sem jeden dojde; **124**, 16 návěští] návěští; **125** 6. 11. 1880 — XXXII] VIII; 14 poručí] poroučí; 29 hašteří] haštěří; **126**, 16 zaplatil pokutou] zaplatil pokutu; **128**, 24 Ó ne — ticho, Pšt!] Ó ne — ticho, pšt!; **131** 6. 1. 1881 — XXXIII] XXI; **133** 11. 1. 1881 — XXXIV] XXXIII; **138** 18. a 19. 12. 1881 — XXXIV] XXXIII; **145** 22. 1. 1881; **147**, 22. 1. 1881 — XXXVII] XXXVI; **149** 26. 1. 1881 — XXXVIII] XXXV; **153** 3. 2. 1881 — XXXVIII] XXXV; **157** 8. a 9. 12. 1881 — XL] XXXIX; **165** 23. 2. 1881 — XLI] XL; **168** 23. 2. 1881 — XLII] XLI; **170** 11. 3. 1881 — XLIII] XLII; **175** 17. 3. 1881 — XLVI] XLIII.

Při úpravě textu jsme postupovali stejným způsobem jako u předcházejících svazků. Textové úpravy byly provedeny na těchto místech:

- Str. 13: na domluvy *Zlobického m.... Zdobnického*;
 15: *Zámek* podvádí mistra m. *Záměr*...;
 23: poprvé dne 20. září 1842 m. ... 1844 (*dle NL*);
 panna *Grösserova* m. ... *Grösserová* (*dle NL*);
 25: Prigione di *Edinburgo* m. Prigione di *Edimburgo*;
 156: *dohrála* hudba m. ... *pohrála*.

*

V časopise *Paleček* v roce 1881 byly otištěny ještě dva Nerudovy anonymní příspěvky s divadelní tematikou, knižně dosud nevydané. Protože jejich zařazení do textu by porušilo kompoziční celistvost *Divadeních táčků*, otiskujeme je na tomto místě:

Č E Š T I N A N A Č E S K Ě M J E V I Š T I

„Tumlujte se, tumlujte se!“ křičel jednoho dne divadelní mistr o osmé hodině ranní na jevišti Královského zemského českého divadla. „V devět začne zkouška; musíme být fertik, nechceme-li dostat notný auspuc. Pan — tento — má režii, a to víte, jaký je to masivkrobián!“ — „Ech což, v devět,“ ozval se kdesi za kulisami hlas „vykoukaného“ dělníka. „Oni

to s časem neberou tak akorát. Napíše-li se zkouška v devět, začnou prubírovat v deset. Myslejí si holt, co neudělám dnes, udělám zejtra, a mají recht.“ — „Maj cu moc řečí!“ zvolal káravě mistr. „Daj rač pozor, aby to šlo od fleku.“ — „Aha, aby moh dřív sedět u Fleků,“ zabručel dělník do vousů. — „Tuhle komedii nám byl čert dlužen,“ zlobil se mistr. „Potřebujeme frsenkunk, flukverk, potřebujeme asi patnáct dekorací, o fresčtykách ani nemluví! Má-li pak rekvizitář připravenou donrmašinu? Taky štajnsĺák a plechšauer přijde! Vindmašina je na hadry; ale do toho nám nic není, ať si to rekvizitář zodpoví. — Kam to věšíte tu felsengegend? Ta musí přijít až do čtvrté kulisy!“ — „Ve čtvrté kulise mám všechny laufy plny,“ ozval se hlas z pudy. — „Poslouchají, voni dělají na tom šnurbodnu samé konfuse!“ rozhorlil se mistr. „Řekl jsem přec, že felsengegend musí přijít do čtvrté kulisy! Co tam mají za dekorace?“ — „Šloggarten, fraje gegend a valdgend.“ — „Jsou tam ale čtyry laufy; co je na čtvrtém?“ — „Nic, utrh se kvicht —“ — „Když se utrh, musí se navázat. Aushengujou tu felsengegend, přivážou silným pantlem kvicht, aby to vydrželo přes dnešní forštelunk. Sem dopředu, namísto té felsengegend, přijde gotický bógn k tomu altdajč ritrsálu. Do druhé kulisy přijde bauernštube; vlevo dvěře se štafly, u štaflů klandr. Pamatujte si to všickni, abysme neměli malér. A nyní postavíme dekoraci do prvního frvandlunku. Spustějí šloggartn.“

— Rozkaz mistrův byl za okamžik vyplněn; nádherná zahrada s vodometry a vzácnými stromy snesla se z pudy. Veškerí dělníci chopili se díla, aby zahradu vykrášlili. Mistr nařizoval, kam se má co umístit, a dělníci připevňovali podporami a vrtáky jednotlivé keře a sochy. Rozmluva byla asi tato: „Ten kebiš nestojí tam dobře, musí přijít dál do hintgruntu.“ — „Ta grupa je cu moc velká; nesmíme toho naflákat plnou bínu.“ — „Dopředu pod strom postavte rasenbank; ale strom se viklá, proč ho nepřiporujete? Musí se k němu dát ještě jeden šprajc, aby stál fest. Dejte sem dva pory, já ho připoruju sám.“ — „Na druhou stranu ještě jeden róznbuš a dost; víc fresčtyků sem nedáme.“ — Zatím přiblížila se devátá hodina; režisér a inspicient objevili se na jevišti, mistr ohlásil, že je „fertik“, režisér pokynul inspicientovi, by zazvonil, výkonní členové shromáždili se znenáhla na jevišti, načež je režisér vážně oslovil: „Bitte, wir fangen an! Im Hintergrunde links ist der Haupteingang in den Garten; auf der rechten Seite ist das Haus. Also, erste Szene!“ — „Milostpaní — prosím — slečinko!“ ozval se zpívavým přízvukem sípavý, úctyplný hlas inspicientův, který se blížil s usmívavou tváří a mžourajícima očima k tlupě živě se bavících dam a pánů. „Prosím — začíná se!“ — Z budky napovědovy ozvalo se mrzuté bručení a hned nato byla zkouška v plném proudu.

Paleček 1881, č. 7

Vystoupil na jeviště, ale kdyby mu byl napověda napovídal kanónem, nebyl by otevřel *komická* ústa. Jediné, co po chvíli z hrdla úzkostlivě vypravil, bylo: „Dyť sem to eště včera věděl — —“ Obecenstvo se ovšem rozesmálo. Ale smích tento dodal mu odvahy. „No co se smějete,“ promluvil znova, „*dyť sem eště nic neřek!*?“ Obecenstvo smálo se ještě víc, ale náš komik zbaven byl trémy. Povídal potom mnoho a neušel potlesku.

Paleček 1881, č. 24